

بازشناخت استقرار ارکان شهرهای جدید نسل نو به روش تحلیل محتوای مضمون محور (مطالعه موردی: شهر جدید مصدر)^۱

نسیم قاسمی قریه عالی*، حمیدرضا صارمی**، آرش بغدادی***

تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۰۵/۲۷ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۰۴/۰۶

نوع مقاله: پژوهشی - ۱۳۲-۱۰۷

چکیده

شهر جدید یکی از موضوعات و محورهای کانونی در مطالعات شهری محسوب می‌شود که در دو سده اخیر سهم قابل توجهی از متون ناظر بر ساخت محیط شهری بدان پرداخته‌اند. در حال حاضر، استقرار نسل نوین شهرهای جدید قرن بیست و یکمی؛ قوی‌ترین جریان سازنده و پیشرو این دسته از سکونتگاه‌های نوپدید به شمار رفته که نیازمند مطالعات بروز از زوایای گوناگون است. با وجود اهمیت بالای این گونه از شهرها؛ ادبیات علمی و تخصصی حول این موضوع یعنی شهرهای جدید نسل نو در ایران بسیار کم‌رنگ بوده و تاکنون پژوهش‌های اندک شماری در این حوزه تدوین گردیده است. هدف از این پژوهش پُر کردن بخشی از خلأهای یادشده به کمک ارائه یک خوانش نوین از تجارب جهانی این دسته از شهرهای جدید شهری است. روش تحقیق این پژوهش کیفی به همراه استفاده از تحلیل محتوای مضمونی به‌عنوان فن پژوهش هست. شیوه جمع‌آوری داده‌های پژوهش نیز به کمک مطالعات کتابخانه‌ای تدوین گردیده و نمونه موردی آن شهر جدید نسل نوین «مصدر» در کشور امارات متحده عربی است. یافته‌های پژوهش، نشانگر آن است که ارائه یک رویکرد روش شناسانه سه سطحی با اهداف و چگونگی استقرار شهرهای نسل نوین تطابق داشته و به جای خوانش‌های تک ضلعی رایج همانند خوانش‌های محتوایی از شهرهای جدید نسل نو؛ می‌توان این دسته از شهرهای جدید را از سه منظر «ابعاد کلان»، «ابعاد میانی» و «ابعاد خرد» به صورت هم‌زمان و در قالب مضامینی یکپارچه مدنظر قرارداد. تعداد مضامین شناسایی شده در این لایه‌ها نیز شامل ده مضمون اصلی و سی و شش مضمون فرعی سازنده و پیشران استقرار و توسعه شهر است. در مجموع، این فهم تازه نظری و روش شناسانه از شهر مصدر می‌تواند در کنار سایر تحقیقات پیشینی شناخت محور و مورد مبنا؛ به درکی تازه‌تر از پیچیدگی‌های استقرار شهرهای نسل نوین کمک نماید و دریچه‌های تازه‌تری را برای خوانش این دسته از شهرهای نوپدید فراهم آورد.

واژه‌های کلیدی: شهرهای جدید، شهرهای جدید نسل نوین، تحلیل محتوای مضمونی، مصدر.

۱. این مقاله برگرفته از رساله دکتری نویسنده اول با عنوان «تبیین الگوی مطلوب استقرار شهرهای جدید مسکونی - گردشگری نسل دوم با تأکید بر نظریه برخاسته از داده (مورد پژوهی: شهر جدید تبس)» به راهنمایی نویسنده دوم و مشاوره نویسنده سوم است که در دانشگاه آزاد اسلامی واحد شهر قدس در حال تدوین است.

* دانشجوی دکتری گروه شهرسازی، واحد شهر قدس، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران

** نویسنده مسئول: دانشیار گروه شهرسازی، دانشکده هنر، دانشگاه تربیت مدرس، تهران، ایران

*** استادیار گروه شهرسازی، واحد شهر قدس، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران



بیان مسئله

دنیای شهرنشینی امروزی در حال گسترش مرزهای جمعیتی و فیزیکی خود بوده و اهمیت انواع سکونتگاه‌های انسانی شهرنشین نیز بدین ترتیب مرتباً در حال افزایش است. به طوری که شهرها در دنیا به‌عنوان حامی نوآوری، پویایی، رشد، پیچیدگی و توسعه قلمداد شده (Madakam & Ramaswamy, 2016: 1) و از این نظر به‌عنوان مکان‌های جاذبی برای جذب جمعیت، فعالیت و ثروت محسوب می‌شوند. برآوردهای کنونی جمعیت شهرنشین از سکونت ۷/۹ میلیارد نفر جمعیت در سرتاسر جهان و چشم‌اندازهای آینده نزدیک از سکونت یازده میلیارد جمعیت (Godfray, 2014: 104) و استقرار ۷۰٪ از جمعیت کل جهان در شهرها در سال ۲۰۵۰ میلادی (Goldstone, 2010: 31) دقیقاً گویای این موضوع است. در ایران نیز در فاصله ۶۰ سال بین سال‌های ۱۳۳۵-۱۳۹۵، نسبت شهرنشین کشور از ۳۱/۴٪ به ۷۴٪ رسیده و تعداد شهرهای کشور نیز از ۲۰۱ مورد به ۱۲۴۵ مورد افزایش داشته و در طی پنجاه سال گذشته نیز تغییر کاربری ناشی از توسعه شهرها و روستاها در ایران بالغ‌بر ۵۵۰ هزار هکتار بوده (بصیرت، ۱۳۹۷: ۲۳۹) که شهرنشینی نقش به‌مراتب بالاتری در این میان داشته است. «شهرهای جدید»^۱ به‌عنوان یک مجموعه زیستی شهری برنامه‌ریزی شده علی‌رغم سابقه نه‌چندان طولانی به دلیل اتصال به مقوله شهرنشینی و نیز به جهت ارائه یک «نوآوری شهری سیاست مبنای» همواره در یک سده گذشته مورد توجه مدیران و برنامه‌ریزان در سرتاسر جهان قرار داشته است. همچنین در ادبیات تخصصی دانش شهرسازی؛ شهرهای جدید؛ یکی از موضوعات کانونی در قلمرو

رشته محسوب می‌گردد که می‌توان از زوایای مختلفی بدان نگریست در این راستا، سنت‌های مختلفی از شکل‌گیری عرصه شهرهای جدید تاکنون در سطح جهان شکل گرفته که می‌توان آنها را ذیل دودسته بزرگ شهرهای نسل قدیم (اول) و شهرهای نسل جدید (دوم، سوم، ...) طبقه‌بندی نمود. از لحاظ خاستگاه، زمینه پیدایش «شهرهای جدید نسل قدیم» به آغاز قرن بیستم و کشور بریتانیا بازمی‌گردد که «شهر جدید» به مفهوم متداول آن؛ متفاوت با سنت‌های ساخت شهر در ادوار گذشته تاریخی معرفی می‌گردد (باتیسته و دزر، ۱۳۸۲: ۳۷۹). در مقابل احداث «شهرهای جدید نسل نوین» در بردارنده نسل‌های بعدی شهرهای جدید در قرن بیست و یکم است که پس از اولین نسل از شهرهای جدید در قرن بیستم و با یک فاصله زمانی حدود صدسال شکل گرفته‌اند. نکته مشترک در این زمینه آن است که در هر دو نسل؛ صرفاً یک نظریه مشترک و واحدی به‌عنوان نظریه پشتیبان یک نسل معین از شهر جدید وجود نداشته و مجموعه‌ای از نظریه‌های همسوس با ساخت شهر جدید را می‌توان در این زمینه در نظر گرفت (نصیری، ۱۳۹۳: ۱۳) (زیاری، ۱۳۹۴: ۲۳، ۴۳) (اسکندری، ۱۴۰۱: ۱۹۹). تفاوت عمده این دودسته از شهرها نیز به اهداف و نقش‌های پیش‌بینی شده شهرها بازمی‌گردد. در این زمینه، شهرهای جدید نسل قدیم با اهداف عمده‌ای همانند «جذب سرریز جمعیت از منطقه مادرشهر» و «ایجاد کانون‌های اشتغال در شهر جدید» (زیاری، ۱۳۹۴: ۱۱۶-۱۱۸) و شهرهای جدید نسل نوین با اهداف متفاوت‌تر و کیفی همانند ایجاد شهرهای کارآفرین، شهرهایی همراه با خوشه‌سازی صنعتی، شهرهای اقتصادی دانش‌بنیان و روی‌آور به آموزه‌های تحقق پایداری شهری و

ایده‌های نو در آن (بصیرت، ۱۳۹۵: ۲۳۵-۲۳۶) شناخته می‌شوند. به‌طور مشخص در خصوص کشور ایران، تجربه حضور و استقرار نسل‌های قدیم و نوین شهرهای جدید را می‌توان حدوداً به دو دهه ۱۳۶۰ خورشیدی (رفیع زاده، ۱۳۹۷: ۱۸۱، ۱۹۹) و ۱۴۰۰ خورشیدی (بصیرت، ۱۳۹۷: ۲۲۱) نسبت داد و یک‌فاصله‌ی چهل‌ساله را بین استقرار این دو گونه از شهرهای جدید نسل اول و نسل دوم در نظر گرفت. البته بایستی توجه داشت که تلاش برای شکل‌گیری شهرهای جدید در قبل از انقلاب نیز در ایران با اهداف نظامی و سیاسی و صنعتی- معدنی (آیتی و کمیلی، ۱۳۹۰: ۱۰۱) مسبقاً به سابقه بوده که تأکید در این پژوهش صرفاً بر شهرهای جدید برنامه‌محور بعد از انقلاب می‌باشد. بررسی‌های اولیه در این زمینه نشان می‌دهد که نسل نوین شهرهای جدید در تعدادی از کشورهای جهان همانند سنگاپور، کره جنوبی، چین، امارات، مصر و... (بصیرت، ۱۳۹۵: ۵۹-۲۱۵) حالت اجرایی به خود گرفته و در کشور ایران نیز این سیاست در برخی از شهرها مرحله مطالعات و در برخی دیگر از شهرها نیز مراحل فازهای اجرایی خود را آغاز نموده است. نگاه مورد تأکید در این پژوهش، شهرهای جدید نسل نوین در هزاره جدید و قرن بیست و یکم است. ارزیابی‌ها در زمینه مطالعه در خصوص کلیت استقرار شهرهای جدید ایران اعم از شهرهای جدید نسل قدیم (نسل اول) و شهرهای جدید نسل نوین (نسل دوم) نشان می‌دهد که در این حوزه سه خلاً و چالش عمده مطالعاتی وجود داشته و این موضوع موجب ایجاد دشواری در این خصوص گردیده است. خلاً نخست؛ تداوم چالش‌های اجرایی چهار دهه گذشته استقرار شهرهای نسل قدیم (نسل اول) و فقدان ارزیابی‌های جامع

است که به‌نوعی مورد توجه پژوهشگران قبلی نیز قرار داشته است. چالش دوم فقدان مبانی نظری گسترده در دسترس در خصوص فهم نظری چگونگی استقرار شهرهای جدید نسل نوین (نسل دوم، نسل سوم و...) در کشورهای مختلف توسعه‌دهنده این سیاست شهری است. چالش سوم نیز به فقدان چارچوب‌های منسجم و یکدست ارائه‌کننده صورت‌بندی نظری از فهم شهرهای جدید نسل نوین بازمی‌گردد (بصیرت، ۱۳۹۷: ۲۲۵-۲۲۶). هر سه ضلع یادشده به‌نوعی محدودیت‌زا بوده و به‌منظور فهم بهتر و کامل از موضوع پراهمیت شهرهای جدید نسل نوین برطرف‌سازی این سه خلاً یا چالش الزامی هست. از این نظر، این مهم می‌تواند چشم‌اندازهای وسیع‌تری را نسبت به موضوع چگونگی احداث و استقرار این دسته از شهرها را در ایران بازنماید. در این پژوهش، به‌طور مشخص تمرکز بر دو خلاً دوم و سوم است و اهداف پژوهش در تطابق با رفع این خلاً پژوهشی است. نمونه موردی این پژوهش، شهر جدید قرن بیست و یکم («مصدر») در کشور امارات متحده عربی است. این شهر تاکنون هم از لحاظ نظری و هم از لحاظ عملی توجه بسیاری از پژوهشگران و مدیران اجرایی در مقیاس بین‌المللی را به خود جلب نموده است و به‌علاوه متون مختلفی نیز به زبان فارسی به محتوا یابی ایده‌های این شهر پرداخته‌اند. هدف از پژوهش حاضر؛ بازشناخت مضمون محور چگونگی استقرار ارکان و عناصر محوری و سازنده شهر جدید نسل نوین («مصدر») در کشور امارات به‌صورت یکپارچه است تا در کنار یافته‌های پژوهش بتوان از این محل آموزه‌های مهمی را به‌ویژه برای شهرهای جدید نسل دوم ایران صرف‌نظر از نقاط مشترک و یا نقاط غیرمشترک در

الگوهای نظام برنامه‌ریزی دو کشور امارات و ایران فراخوانی نمود. استقرار موقعیت شهر مصدر در خاورمیانه و نزدیکی آن با موقعیت فیزیکی کشور ایران، ارزیابی اولیه بلندپروازی‌های شهر مصدر در خصوص الگو شهر و بوم شهرهای جهانی، اندکی تحقیقات موجود فارسی در خصوص شناخت شهرهای جدید نسل دوم، بررسی شهر مصدر به‌عنوان یکی از شهرهای جدید نسل دوم در مقیاس جهانی، وجود منابع به‌ویژه تحقیقات بین‌المللی در خصوص شهر مصدر و امکان استفاده از نتایج شناخت و ارزیابی شهر مصدر برای نظام برنامه‌ریزی و مدیریتی شهرهای جدید نسل دوم ایران از جمله دلایل انتخاب شهر مصدر به‌عنوان نمونه مطالعاتی در این پژوهش است. از این نظر، هرچند انتخاب شهر «مصدر» به‌عنوان یک موضوع پژوهشی با توجه به‌قرار گرفتن آن ذیل شهرهای جدید جهانی مقیاس نسل نو موضوعی تازه محسوب می‌شود؛ با این حال، مجموعه متون محتوایی موجود فاقد از اشکال به‌ویژه اشکالات روشی شناختی از خوانش شهر نیستند. در این زمینه مروری بر متون منتشرشده در مورد این شهر نشان می‌دهد که بخش قابل توجهی دارای پراکندگی بوده و این پراکندگی مانع از دیده شدن غنای این داده‌ها در کنار یکدیگر شده و از این رو بررسی یا خوانش شهر «مصدر» نیازمند رویکردهای تازه‌تری است. رویکردهای نوین‌تری که با جهت‌گیری کنونی استقرار شهرهای جدید نسل نو در ایران نیز به‌نوعی همخوانی داشته باشد.

سؤالات پژوهش

چگونه می‌توان به شناختی از چگونگی استقرار ارکان و عناصر محوری و سازنده شهر جدید نسل نوین «مصدر» در کشور امارات به‌صورت یکپارچه دست‌یافت؟

خوانش تجمیعی مجموعه ارکان و عناصر محوری و سازنده شهر جدید نسل نوین «مصدر» گویای چیست؟

مبانی نظری

شهرسازی و شهرنشینی همواره به‌نوعی با ساخت شهرهای جدید مأنوس بوده و در سابقه شهرنشینی جهان تا قرن بیست و یکم میلادی حداقل دارای دو نوع متفاوت بوده است. نوع اول شهرهای جدید ساخته‌شده با دستور حکومتی به‌ویژه شاهان بوده و نوع دوم آن بر طبق خط‌مشی‌های دولت‌های سیاسی وقت دنبال شده است. قدمت الگوی اول به هزاره‌ها و قدمت الگوی دوم به سده پیش و به قرن بیستم بازمی‌گردد (رفیع زاده، ۱۳۹۷: ۱۷۹-۱۸۱). از لحاظ نظری؛ جنبش شهرهای جدید را می‌توان ذیل دو رویکرد کلان و عمده «شهریت» یا «شهرگرایی»^۱ و «ضد شهر» یا «ضد شهریت»^۲ قرارداد که مشخصاً این ایده با رویکرد متداول شهرگرایی تناسب دارد. در برداشت‌های نظری و عمومی؛ پدیده «شهر جدید» مؤلفه معتبری از فلسفه شهرگرایی مدرن است (نصیری، ۱۳۹۳: ۱۰) و در سیر اندیشه‌های نظری نیز از آرمان‌گرایان، سیاست‌گذاران و برنامه‌ریزان؛ شهرهای جدید (کوچک) به‌عنوان جایگزینی برای شهرهای بزرگ مطرح بوده است (مدنی پور، ۱۳۸۵: ۲۵۱). بر این مبنا، آنچه در ادبیات تخصصی برنامه‌ریزی شهری از آن با عنوان به‌عنوان شهرهای جدید و به زبان علمی دقیق‌تر «جنبش شهرهای جدید»^۳ یاد می‌شود معمولاً سرآغاز آن به ایده «باغ شهرها»^۴ و ایده‌پرداز اصلی آن یعنی «ابنزر هاوارد»^۵ در کشور انگلستان بازمی‌گردد

1. Urbanity

2. Anti-Urbanity

3. New Town Movement

4. Garden City

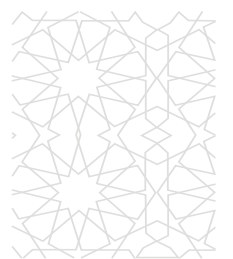
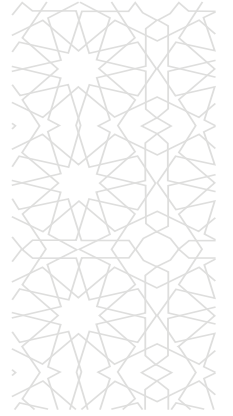
5. Ebenezer Howard

تازه‌تری برنامه‌ریزی و توسعه داشته‌اند (ارباب و بصیرت، ۱۳۹۵: ۲۸۱-۲۸۲). در این زمینه کشورهای مختلف جهان هرکدام بسته به شکل شهرهای جدید قرن بیستمی؛ هرکدام به‌نوعی به سمت‌وسوی استقرار شهرهای جدید قرن بیستمی حرکت داشته‌اند. در واقع، برخلاف تجربیات ابتدایی شهرهای جدید که در جستجوی امکانات زندگی در شرایط سالم و به‌دوراز مسائل و مشکلات شهرهای متراکم و نیز پاسخگویی به تقاضای فزاینده مسکن بود؛ در تجارب جدیدتر عمدتاً اهداف دیگری نظیر توسعه اقتصادی، خلق فرصت برای توسعه سیاسی، رقابت‌پذیری شهری، اولویت‌دهی به مسائل کیفی بر مسائل کمی و یا شهرسازی مبتنی بر رویکردهای نوینی همانند دوستداری محیط‌زیست و یا بوم‌شهرها دنبال می‌گردد (بصیرت، ۱۳۹۵: ۲۳۵-۲۳۷). به‌طورکلی، امکان نگاه بازتری به شهرهای جدید و نحوه استقرار این شهرها به نسبت شهرهای موجود وجود دارد و از این نظر امکان گسترش حوزه تفکر نظری در شهرهای جدید به‌ویژه شهرهای جدید نسل نوین وجود دارد. بر این مبنا، ادبیات نظری شهرهای جدید به‌ویژه در سطح جهانی در حال پوست‌اندازی و تولد یک دسته از مفاهیم تخصصی نوینی است که جایگاه شهرهای جدید را در نظام عملی شهرسازی جهان و پایگاه نظری دانش شهرسازی به‌مراتب تقویت نموده است. این مجموعه مفاهیم تخصصی نظری و یا عمل‌مبنا خود از یک‌سو برآمده از تجارب استقرار نسل‌های نوین شهرهای جدید بوده و از سوی دیگر بر روند اجرایی و استقرار شهرهای جدید نسل نوین اثرگذار بوده است. این روند به‌گونه‌ای در حال حرکت و رشد است که استقرار نسل نوین شهرهای جدید را با اهداف آرمانی‌تری

(Hall & Tewdwr-Jones, 2020: 30). این خوانش از شهرهای جدید از سال‌های ۱۸۹۸ تا ۱۹۵۰ میلادی را می‌توان خوانش قرن بیستمی از شهرهای جدید نام‌گذاری نمود که تولد ایده جدید نوسهرها و سیر تکوین و ساخت انواع باغ‌شهرهایی همانند ولوبین^۱ و انواع شهرهای جدید در قالب یک سیاست اضطراری توسعه شهری^۲ را به‌منظور مقابله با تمرکزگرایی و شهرنشینی شتابان با خود به همراه داشته است. با این حال، امروزه در قرن بیست و یکم دیگر نمی‌توان شهرهای جدید را همچنان با مفهومی همانند «باغ‌شهرها» مورد مقایسه و ارزیابی نمود و هم‌اکنون همان‌گونه که اشاره شد شکل جدیدتری از شهرهای جدید در قالب شهرهای جدید قرن بیست و یکمی نیز در دسترس هست. در تعاریف دانشگاهی، منظور از شهرهای جدید؛ اجتماعی خودبسند با جمعیت و مساحت مشخص، دارای فاصله‌ای معین از «مادرشهر»، برنامه‌ریزی‌شده و از پیش تعیین‌شده، با اهدافی معین و برخوردار از تمام تسهیلات لازم برای یک محیط مستقل هست (هراتی و زیویار، ۱۳۹۱: ۲۳-۲۴). در تعاریف قانونی از جمله «قانون ایجاد شهرهای جدید» مصوب ۱۳۸۰ نیز؛ «شهر جدید» به محدوده‌های جمعیتی مستقل حداقل سی هزار نفری در خارج از محدوده قانونی و حریم استحقاظی شهرها استناد گردیده است (اکبری و عمویان، ۱۴۰۱: ۱۲). در حالی که در شهرهای جدید قرن بیستمی (نسل نخست) در معیارهایی همانند تحقق‌پذیری و موفقیت در عرصه عمل همچنان موضوعاتی مهم تلقی می‌گردد؛ نوع متفاوتی از شهرهای جدید (نسل نو) در قرن بیست و یکم باهدف

1. Welwyn

2. Emergency Policy of Urban Development



از استقرار نسل قدیم شهرهای جدید همراه ساخته است. به طور کلی، شواهد موجود از چگونگی استقرار نسل های نوین تر شهرهای جدید در سرتاسر جهان نشان می دهد اهداف متداول و کلیشه ای همانند جذب جمعیت متوقف شده و نسل نوین شهرهای جدید عملاً به سمت وسوی اهدافی متعالی تر و والاتر حرکت نموده است. بر این مبنا، مشخصاً سوگیری کیفی جایگزین جهت گیری های کمی شده و در مواردی نیز شهرها با اهداف خاص و ویژه ای طراحی و احداث می گردند. از لحاظ تیپ سرریزهای جمعیتی شهرهای بزرگ، پخشایش تراکم جمعیت و فعالیت و یا صرف ساخت شهر بر روی اراضی بکر در سطح جهانی بندی تاکنون گونه های مختلفی از شهرهای جدید در سرتاسر جهان وجود داشته و می توان به اشکال مختلفی به این دسته از شهرها نگریست. به عنوان نمونه، «پی یر مرلین»^۱ از صاحب نظران شناخته شده در عرصه شهرهای جدید معتقد است در سرتاسر دنیا می توان به سه گروه از «شهرهای جدید پایتختی»، «شهرهای جدید صنعتی» و «شهرهای جدید سکونتی» استناد نمود که همگی برآمده از چهارچوب سیاست های توسعه شهری در کشورهای مختلف می باشند (Merline, 2000: 9). در یک دسته بندی عام تر و جدیدتر می توان انواع شهرهای جدید را

از منظر استقرار و پیدایش به نوع یا انواع نسل های پیدایش این شهرها دسته بندی نمود. بر این اساس، شهرهای جدید را می توان به دودسته کلان و عمده «شهرهای نسل قدیم» و «شهرهای نسل نوین» طبقه بندی نمود. بر این مبنا در کنار شهرهای جدید نسل اول که الهام گرفته از تجربه کشور انگلستان در نیمه دوم قرن بیستم میلادی می باشند؛ می توان به طیف متنوعی از نسل های نوین تر شهرهای جدید همانند شهرهای جدید نسل دوم، شهرهای جدید نسل سوم، شهرهای جدید نسل چهارم و... استناد نمود که سابقه پیدایش این نسل های مختلف از یک کشور به کشور دیگر متفاوت بوده و بنابراین در بین کشورهای مختلف طیف متنوعی از شهرهای نسل نوین شکل گرفته و از این رو همه ملل دارای یک نوع مشخص از شهرهای جدید نسل نوین نبوده و تنوعی از این حیث در این میان وجود دارد. در همین راستا و در مورد کشور ایران؛ شهرهای نسل دوم در حال اجرا، شهرهای اقتصادی و فعالیت محور تعریف گردیده اند و به منظور پشتیبان فعالیت های اقتصادی هدف گذاری شده برنامه ششم توسعه و کمک به تحقق رشد اقتصادی مدنظر قرار داشته اند (اکبری، ۱۴۰۱: ۱۰). جدول شماره ۱، به ده نمونه از شهرهای جدید نسل نوین قرن بیست و یکم در سطح جهانی استناد دارد.

جدول شماره ۱: نمونه بوم شهرهای نوپدید و شهرهای جدید نسل نو در مقیاس جهانی

کشور	نام بوم شهر جدید	ردیف	کشور	نام بوم شهر جدید	ردیف
کره جنوبی	پاژو ^۳	۶	بلغارستان	باغ های دریای سیاه ^۲	۱
مصر	العالمین ^۵	۷	چین	دریاچه می اکی ^۴	۲
مالزی	پوتراجایا	۸	قبرس	نیاپولیس ^۶	۳
آذربایجان	جزیره «زیرا»	۹	ژاپن	فوجی ساوا ^۷	۴
امارات متحده عربی	مصدر	۱۰	کنیا	کونزو تکنو ^۸	۵

5. Al Alamein
6. Neapolis
7. Fujisawa
8. Konza Techno City

1. Merline
2. Black Sea Garden
3. Paju
4. Meixi Lake



شکل شماره ۱: تصویری رندر شده از بوم شهر جدید دریاچه می آکسی، چین

(Hosseinian, 2019: 145)

پیشینه تحقیق

تحقیقات مرور شده در این بخش صرفاً محدود به شهر «مصدر» بوده و دامنه‌ای از پژوهش‌های فارسی و لاتین را در بردارد. کریمی، زندیه و گرجی در پژوهشی با عنوان «تدوین الگوی اصول پایداری معماری ایرانی مدرن، در راستای مقایسه معماری سنتی ایران با پنج شهر مدرن دنیا (نمونه موردی شهرهای: ونکوور، کونپهاگ، اسلو، کوریتیا و مصدر)» در جستجوی تطبیقی شناخت اصول مشترک و غیرمشترک پایدارکننده معماری شهرها در دو الگوی سنتی و نوین برآمده‌اند. رویکرد آن پژوهش اسنادی و به شکل تطبیقی هست که یکی از نمونه‌های موردی بررسی شده شهر «مصدر» هست. مشخصاً و در همین زمینه و در شهر مصدر استفاده از پنل‌های فتوولتائیک، تبدیل زباله‌های شهری و انسانی به منبع تولید انرژی در حوزه «انرژی»، استفاده از سیستم نقلیه سریع شخصی سریع^۱ همراه با انرژی الکتریکی و به‌کارگیری خیابان‌های کم‌عرض در «حوزه حمل و نقل» و اهمیت دادن به فضای بین ساختمان‌ها در حوزه «پویایی شهری» به‌عنوان مجموعه‌ای از راه‌کارهای متنوع پایدارسازی شهری شناسایی و معرفی شده

است (کریمی، زندیه و گرجی، ۱۳۹۵: ۳۹۹-۴۱۴). فدربکو کاکورولو^۲ در مقاله‌ای انتقادی با عنوان «چگونه یک قلعه شنی بسازیم: تحلیلی از هوشمندی و توسعه شهر مصدر» تولد این شهر را در ابتدا با رشد شکل‌گیری آگاهی سبز^۳ و رشد بوم شهرها^۴ در سیاست‌گذاری شهری پیوند داده است. بوم شهرهایی که با مصرف بالای منابع در شهرها در ارتباط بوده و نیاز به تغییر در پارادایم‌های ساخت شهر را یادآوری می‌کنند. رویکرد آن پژوهش مبنی بر ارتباط دهی مابین رویکردهای پایداری در شهر و پیوند آنها با نحوه استقرار بوم شهرها و نیز ارزیابی سطوح سه‌گانه پایداری شامل سطوح اقتصادی، اجتماعی و محیط‌زیستی در روند استقرار این بوم شهرها با تأکید بر شهر جدید نسل نوین مصدر در امارات هست. هدف از آن پژوهش، نوعی بازشناخت نظری شهر مصدر از دریچه تاریخ، جغرافیا و هسته شکل‌گرفته شهر بوده است. ازجمله نتایج ارزیابی آن پژوهش؛ استقرار و تأکید بوم شهر مصدر بر یکی از این سه سطوح یعنی ابعاد اقتصادی شهر، اولویت‌دهی اقتصاد بر بُعد اجتماع و محیط و به‌نوعی پنهان‌سازی ماهیت واقعی شهر از منظر نقد شهری است (Cugurullo, 2013: 23-37).

2. Federico Cugurullo

3. Green-Consciousness

4. Eco-City

1. PRT

کاسیم راندره^۱ و ندیم احمد^۲ در پژوهشی با عنوان «امر اجتماعی در توسعه پایدار شهری، نمونه موردی: شهر مصدر در امارات متحده عربی» به دنبال اثربخشی پایداری اجتماعی بوم شهرها و شهر مصدر بوده‌اند. رویکرد روش‌شناختی آن پژوهش کیفی استفاده از فن پژوهشی «مطالعه موردی» جهت‌گیری اکتشافی است که طی آن تحلیل ابعاد عملکرد اجتماعی، زیست‌محیطی و اقتصادی شهر مصدر مدنظر قرار گرفته است. بر طبق یافته‌های آن پژوهش؛ اگرچه شهر مصدر به‌طور اساسی به نوآوری در توسعه پایدار شهری کمک نموده ولی عملاً در زمینه‌های زیست‌محیطی و اقتصادی و در گردش سرمایه در فناوری سبز مؤثر بوده و شهر برخوردار از انگیزه قوی کارآفرینی تجاری است. نویسندگان، همچنین ربط وثیقی در این زمینه مابین «ابعاد اجتماعی شهر» و «پایداری در شهر» متصور بوده که این جهت‌گیری در زمان بررسی در شهر جدید مصدر یا «بوم شهر مصدر» مشهود نبوده و این مهم به‌عنوان بخشی از کمبودهای این بوم شهر بزرگ‌مقیاس معرفی شده است (Randeree & Ahmed, 2019: 138-149).

فیلیشیا گری^۳ در تحقیقی با عنوان «شهر مصدر به‌عنوان یک پیش‌الگو برای بوم شهرها» به بررسی تلاش‌های کشور امارات برای ایجاد تحول در توسعه شهری پرداخته است. نویسنده در فرآیند ارائه استدلال پژوهش بیان نموده است که اگرچه شهر مصدر تماماً احداث نشده خود به فضایی سازگار با محیط‌زیست تبدیل شده ولی مسائلی همانند ابعاد سیاست‌گذاری شهری بر تکمیل و عملکرد کامل شهر تأثیر گذاشته است. همچنین این بوم شهر قویاً در ارتباط با عناصری کلانی همانند مکان، فضا، و

نفوذ نفت در کشور امارات است که عملاً ماهیت استقرار این بوم شهر را از دیگر بوم شهرها در مقیاس جهانی متمایز و نیز دور می‌نماید. از سوی دیگر مشخصه‌های بارز شهر مصدر در زمینه نوع طراحی سازه‌ای شهر، فناوری‌های انرژی خورشیدی و نیز برنامه‌های حمل‌ونقل و ویژگی‌هایی هستند که می‌توانند برای ساختن دیگر بوم شهرها به‌عنوان الگو و مدل مورد استفاده قرار گیرند. براین‌اساس، این چشم‌انداز برای شهر مصدر تعریف شده است تا بتواند در کنار سرمایه‌گذاری از این محل ضمن استقرار شهریت خود، مبنایی برای «قدرت نرم» کشور امارات متصور گردد تا با ارائه یک بسته جذابیت چندبستره فرهنگی و فناورانه و محیطی به‌نوعی این بوم شهر را از دیگر بوم شهرهای موجود و آتی جهانی متمایز نماید (Grey, 2018: 261-277).

ولید فواد عمر^۴ در پژوهشی با عنوان «شهر بدون کربن، تحلیل انتقادی شهر مصدر» در ابتدا به مقوله اقلیم و لزوم سازگاری هرگونه از استقرار معماری و شهرسازی با آن سخن به میان آورده و از کمبودهای اساسی کمبود منابع آب و انرژی در این مناطق از جهان تأکید نموده است. براین‌اساس، به‌منظور استفاده از محیط طبیعی برای استقرار شهرها در کنار حفظ معماری بومی و پایدار شهری نیاز به استراتژی‌های اقلیمی برای مقابله با شرایط سخت و درک شرایط محیطی وجود دارد. نویسنده، همچنین استدلال نموده است که اگرچه پیشرفت مستمر در فناوری‌ها ابزار جدیدی را برای دستیابی به آب‌وهوای راحت ارائه می‌دهد؛ با این حال، این فناوری‌ها؛ منجر به هزینه‌های بالای ساختمان، نگهداری و کاهش منابع تجدیدپذیر می‌گردد و این دغدغه به‌صورت شناخت مزایا و معایب استفاده از فناوری‌ها و مواد جدید به‌صورت انتقادی در شهر مصدر دنبال شده است.

1. Kasim Randeree

2. Nadeem Ahmed

3. Felicia Grey

4. Walid Fouad Omar

متر و اختلاط در کاربری اراضی از جمله مزایای کاربردی نحوه استقرار شهر مصدر معرفی شده که شباهت بالایی با شهرهای سنتی قرون وسطی در بررسی تطبیقی داشته‌اند (Hassan, Lee, Yoo, 2015: 39-52).

روش تحقیق

رویکرد پژوهش حاضر از میان رویکردهای سه‌گانه در پژوهش (Creswell, 2014: 5) از نوع رویکرد کیفی و ماهیت آن نظری است. روش عام گردآوری منابع پژوهش مبتنی بر مطالعات کتابخانه‌ای با جهت‌گیری برخوانش متون نظری در حوزه شهرهای جدید به‌ویژه نسل‌های نوشهرهای جدید در سطح جهانی است. فن خاص روش شناختی پژوهش نیز متکی بر روش «تحلیل محتوای مضمون محور»^۴ است. این فن یکی از انواع پرکاربرد فن تحلیل محتوا محسوب شده که رویکرد عمده آن شناخت و توصیف انواع «مضامین»^۵ به‌کاررفته در پدیده‌های موردبررسی است (Anderson, 2007: 1). این فن پژوهش کیفی متفاوت از فن شناخته‌شده تحلیل مضمون^۶ مستقل و متفاوت بوده و در این فن؛ تمرکز بر متن و اجزای تشکیل‌دهنده آن اعم از کلمات، جملات، پاراگراف‌های موضوع است و در آن به‌طور نظام‌مند سعی در تبیین دستیابی به اندیشه‌ها، نظریه‌ها و پیام‌های موجود در یک متن صورت می‌گیرد (باردن، ۱۳۷۵: ۱۲۰). در این روش به‌جای استفاده از مقیاس‌ها و پرسشنامه‌های از پیش طراحی‌شده؛ مضامین متن موردسنجش قرار می‌گیرند (نتوندورف، ۱۳۹۵: ۱۹۲-۱۹۳). به‌علاوه، از لحاظ روش‌شناسی؛ تحلیل محتوای مضمونی؛ یکی از روش‌های «تحلیل محتوا» است که با «تحلیل مضمون» در شناخت مضامین مشترک داده‌ها، مشابهت

از جمله محورهای انتقادی نویسنده به این شهر مواردی همانند عدم وجود جمعیت کافی، عدم مکان‌یابی صحیح شهر و استقرار شهر در بیابان و نیازمند به انرژی بالا، نیازمندی به منابع آبی بالا جهت نگهداری تأسیسات شهر، بودجه بسیار سنگین ۲۲ میلیارد دلاری احداث شهری، ناچیز بودن سهم کاهش گاز گلخانه شهر مصدر به نسبت سهم انتشار آلاینده‌ها در کل کشور امارات، فقدان اثر مشهود حرکت به‌سوی یوتوپای شهری و عدم انتظار از احتمال تبدیل شدن «شهر مصدر» به یک الگو شهر برای دیگر شهرهای مشابه هست (Omar, 2018: 1-14).

عباس حسن^۱، هووون لی^۲ و یوسانگ یو^۳ در پژوهشی با عنوان «از قاهره قرون وسطی تا شهر مدرن مصدر: درس‌های آموخته‌شده از یک مطالعه تطبیقی» در ابتدا به بررسی تفاوت‌های کنونی شهرهای عربی و میل به غربی شدن این شهرها سخن به میان آورده و بر ناپایداری بودن این ریخت‌شناسی شهری در اقلیم‌های گرم و ابهام‌آوری در میراث معماری شهرهای عربی تأکید نموده‌اند. بر این مبنا، محققان از لزوم شناخت مجدد و فراموش‌شده شهرسازی سنتی عربی-اسلامی سخن به میان آورده و پتانسیل‌های موجود را به شکل تطبیقی در دو شهر سنتی و مدرن در خاورمیانه بررسی نموده‌اند. محققان به در بیان یافته‌های خود استدلال نموده‌اند که شهر سنتی عربی از نظر معماری و شهرسازی غنی است و به‌جای رد و طرد بایستی از آن آموخت. شکل شهری، جهت‌گیری جنوب شرقی-شمال غربی، توجه به استقرار میدان‌های عمومی در شهر، فضاهای عمومی در شهر، توجه به شبکه معابر سلسله‌مراتب شده از ۸ تا ۲۵

4. Thematic Content Analysis

5. Themes

6. Thematic Analysis

1. Abbas Hassan

2. Hyowon Lee

3. UooSang Yoo

داشته و در آن بیشتر ابعاد عینی در آن به جای ابعاد تفسیری غلبه دارد. این فن عموماً برای نام‌گذاری و گروه‌بندی مضامین استفاده می‌شود و از تفسیر و توضیح معانی مضامین، پرهیز می‌گردد (عابدی جعفری، تسلیمی، فقیهی، شیخ‌زاده، ۱۳۹۰: ۱۵۷-۱۵۸). در این فن پژوهشی؛ امکان شناخت طیفی از مضامین با روش‌هایی همانند تمرکز بر «کلید واژگان» یا «مقولات پُر تکرار» متون یا موضوعات مورد بررسی وجود دارد (عابدی جعفری، تسلیمی، فقیهی، شیخ‌زاده، ۱۳۹۰: ۱۶۲). در این پژوهش نیز پژوهشگر پس از دسترسی به اسناد علمی محدود ولی قابل دسترس (نزدیک به ۴۰ منبع لاتین) و خوانش محتوایی آن متون از همین رویه تا مرحله اشباع استفاده‌شده و شهر جدید مصدر در یک قالب یک بافتار مورد توجه و تدقیق محتوایی و مضمون محور قرار گرفته است. به منظور پاسخ‌دهی به ارکان و عناصر محوری استقرار شهر جدید مصدر؛ شیوه طبقه‌بندی یافته‌ها نیز بر مبنای یک الگوی سه سطحی یعنی الگوی تحلیل سه سطحی «کلان- میانی و خرد» از پدیده مورد بررسی است. همچنین، مضامین در سه سطح قیاسی کلان- میانی - خرد شامل ساختار- رویکرد- اجرا و در دو سطح استقرایی شبکه مضامین اصلی- شبکه مضامین فرعی به موازات یکدیگر و از دو دریچه نگاه شهرسازی و معماری معرفی و به نظم درآمده‌اند. این الگو، مورد تأکید بسیاری از پژوهشگران مطالعات شهری (پیران، ۱۳۹۲: ۱۲۴-۱۲۷) بوده، تاکنون در حوزه شهرهای جدید به‌ویژه شهرهای نسل نوین به کار گرفته نشده و در زمان تحلیل بر روی همه این سه سطح تمرکز شده است. دلیل انتخاب این الگوی سه سطحی در حوزه دانشی شهرهای جدید الزامات فهم نظری و خوانش این شهرها به شکل یکپارچه است.

به‌عنوان نمونه رجوع و خوانش دیدگاه‌های میانی توسعه بوم شهرها نمی‌تواند خارج از دو زمینه محلی و ملی آن مورد بررسی قرار داشته باشد (Crot, 2013: 2821). در مورد شهر مصدر نیز علاوه بر این که استقرار شهر نیازمند خوانش ابعاد کلان جغرافیایی سازنده آن (Cugurullo, 2021: 86) است؛ باین حال این بُعد کلان می‌بایستی در کنار ابعاد میانی دیگری قرار گیرد.

معرفی نمونه موردی پژوهش

شهر جدید «مصدر» در منطقه ابوظبی و در مجاورت شهر ابوظبی پایتخت کشور امارات متحده عربی قرار دارد. ابوظبی در طول پنجاه سال گذشته از یک منطقه روستایی با کمتر از ۱۰ هزار نفر به یک شهری با جمعیت یک میلیون نفری رسیده (Randeree & Ahmed, 2019: 140) و به‌علاوه دارای بزرگ‌ترین ذخایر منابع فسیلی نفت بوده (Sankaran & Chopra, 2020: 1) هم‌اکنون نیز به‌عنوان بزرگ‌ترین شیخ‌نشین در سال ۲۰۲۳ میلادی دارای جمعیتی حدود یک و نیم میلیون نفر هست. شهر مصدر دارای اهداف چهارگانه «کمک‌رسانی به پیشبرد و تنوع‌سازی اقتصاد شهر ابوظبی»، «نظارت و بهبود جایگاه ابوظبی در بازار در حال تکامل انرژی جهانی»، «معرفی‌کننده کشور امارات به‌عنوان توسعه‌دهنده فناوری و نه فقط واردکننده صرف فناوری»، «القای داشتن سهمی معنادار از توسعه پایدار انسانی» (ر.ک: Mezher, Dawelbait, Tsai, Al-Hosany, 2016) و احداث اولین شهر بدون بازیافت و شهر کربن صفر در مقیاس جهانی (Omar, 2018: 2) هست. سال احداث این شهر به سال ۲۰۰۶ میلادی بازگشته و دوره پایانی آن، سال‌های متفاوتی از جمله سال ۲۰۱۶ (Reiche, 2010: 379) و سال ۲۰۳۰

جمعیتی این شهر در مجموع بالغ بر ۹۰ هزار جمعیت شامل ۵۰ هزار جمعیت ثابت و ۴۰ هزار جمعیت شناور می باشد که بدین منظور پیش بینی استقرار ۷۰ هزار شغل نیز بدین منظور صورت گرفته است (Electricity Journal, 2009: 4-5). همچنین باتوجه به نوین بودن ماهیت این شهر، پروژه شکل گیری ابتکارانه در پنج حوزه به شرح زیر تفکیک گردیده است.

میلاادی ذکر گردیده است (Omar, 2018: 2). تراکم جمعیت پیش بینی شده این شهر معادل ۱۳۵ نفر در هکتار به منظور پوشش دهی به سکونت ۵۰ هزار نفر مقیم و ۴۰ هزار نفر مسافر در مساحتی نزدیک به ۷ میلیون مترمربع هست (Omar, 2018: 2). از لحاظ موقعیت نسبی قرارگیری؛ مصدر در نزدیکی فرودگاه بین المللی ابوظبی و ۱۷ کیلومتری این شهر است (ر.ک: Masdar city, 2009). شاخص های پیش بینی شده

جدول شماره ۲: اجزاء پنج گانه طراحی شهر ابتکارانه مصدر

ردیف	نام بخش اصلی شهر	عملکرد پیش بینی شده
۱	واحد مدیریت کربن	نظارت دقیق بر میزان تولید گاز دی اکسید کربن
۲	واحد صنعتی	انرژی های تجدید پذیر
۳	انستیتو علم و فناوری	فناوری های پایدار همانند انرژی های نو
۴	توسعه دارایی شهری	تأمین مالی شهر
۵	مدیریت تجهیزات و درآمد	افزایش ذخایر مالی و سرمایه گذاری در فناوری

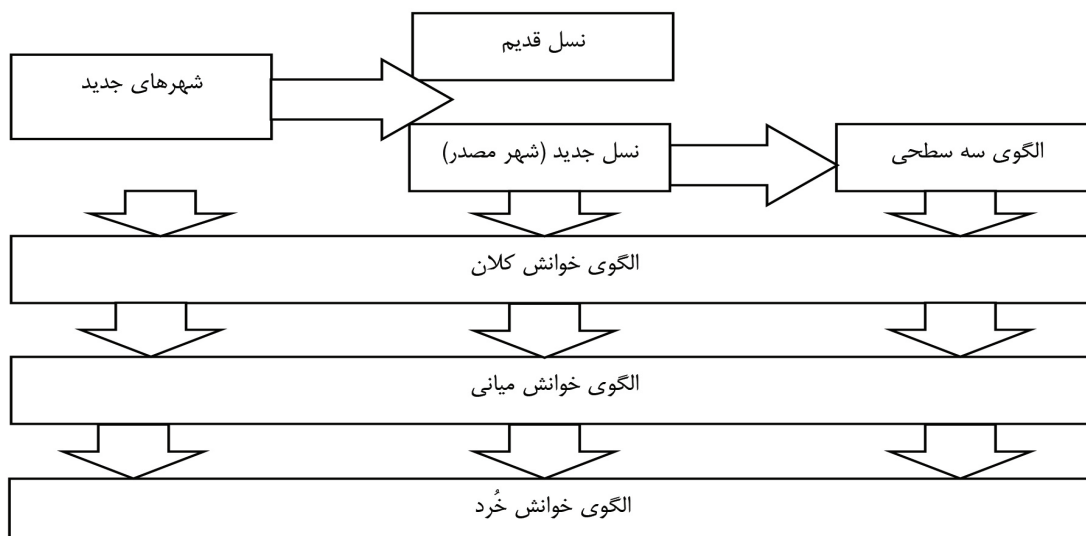
منبع: (Reiche, 2010: 380-381)

منظم اندیشه ای سازمان دهی شده است. بدین منظور در راستای پاسخ به سؤال اول پژوهش؛ پس از شناسایی مجموعه ای از گدهای مضامین فرعی؛ مضامین اصلی پدیدار شده نیز به شکل یک الگوی سه سطحی روش شناختی تنظیم شده تا ارکان و عناصر محوری شهر مصدر شناسایی گردد. این الگوی سه سطحی (کلان-میانی-خرد) دیدگاهی کل نگر به پدیده ها (شهرهای جدید) داشته و کاربردهای مناسبی برای سازمان دهی مضامین و دسته بندی های آن وجود دارد. براین اساس استفاده از این دیدگاه تحلیلی کل نگر در حوزه شهرهای جدید نسل نوین (نسل دوم در ایران) نیز می تواند مفید و مؤثر باشد. شکل های زیر جزئیات نحوه کار بست الگورا برای شهرهای جدید نسل نوین نشان می دهد.

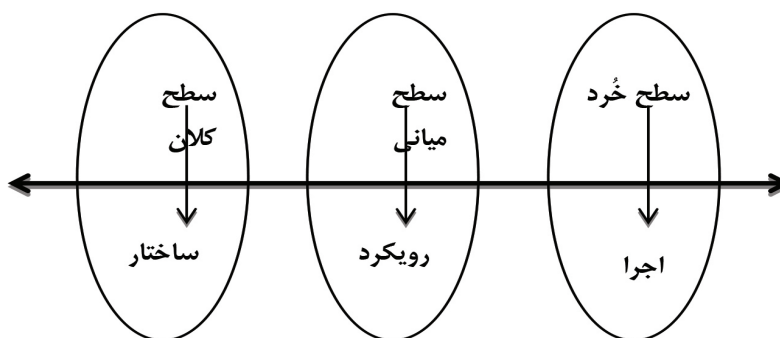
علی رغم این پیش بینی ها، برآورد در سال ۲۰۲۳ میلادی نشان می دهد که تاکنون حدود ۱۵۰۰۰ نفر در شهر مصدر زندگی و کار می کنند و از این میان تنها ۵۰۰۰ نفر مقیم می باشند و به علاوه مساحت کنونی شهر ۳/۸ کیلومتر مربع با حدود ساخت یک چهارم از کل و کمتر از یک ششم اندازه امیدهای اصلی آن در حالت کامل شهر است (ر.ک: Associated Press, 2023). لازم به ذکر است که تشریح دقیق از وضعیت کنونی شهر نیازمند ساخت کامل شهر و ارزیابی دقیق تر از روند نسبی میزان موفقیت در جذب جمعیت و فعالیت در این شهر در آینده و در طول زمان است.

یافته های تحقیق

به منظور استنتاج دقیق، یافته ها در قالب مجموعه ای از جداول در قالب های

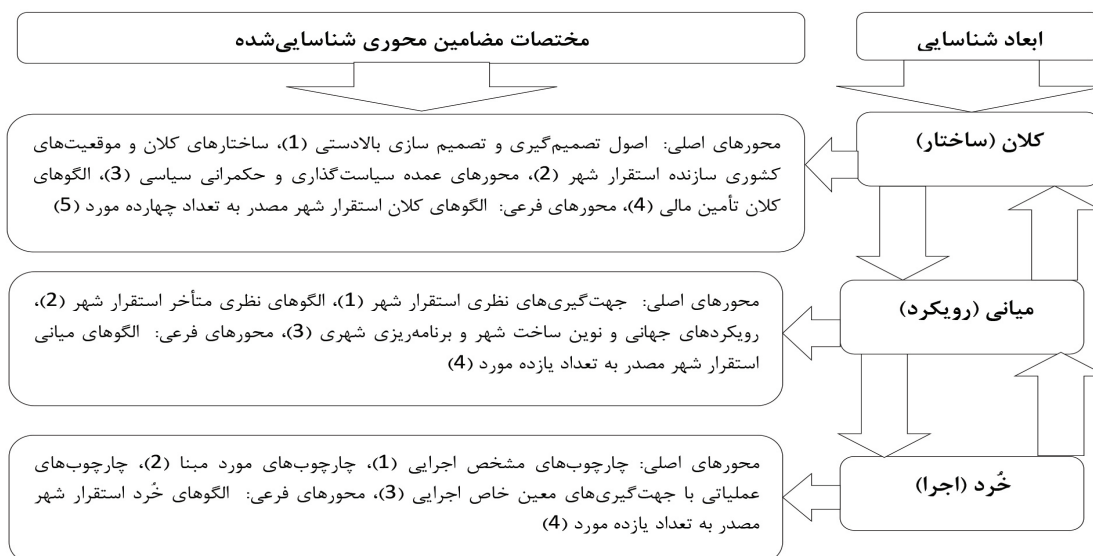


شکل شماره ۲: الگوی سه سطحی پیشنهاد شده خوانش شهرهای جدید نسل نوین ایران



شکل شماره ۳: مضامین کلان شناسایی شده مدل پژوهش و عناصر سه گانه محوری آن

شکل زیر نیز، مختصات مضامین محوری شناسایی شده در مورد شهر مورد مطالعه یا شهر مصدر هست.



شکل شماره ۴: مختصات مضامین اصلی الگوی سه سطحی معرفی شده



در ادامه معرفی و بیان یافته‌های پژوهش؛ بر نمونه موردی پژوهش یعنی شهر جدید «مصدر» تمرکز دقیق‌تری اعمال شده و بر طبق ساختار معرفی شده؛ مختصات سه‌گانه

یا سه سطحی مضامین فرعی شناسایی شده مؤثر در سطح استقرار شهر نسل نوین «مصدر» به تفکیک سه لایه کلان، میانی و خرد مورد شناسایی قرار گرفته است.

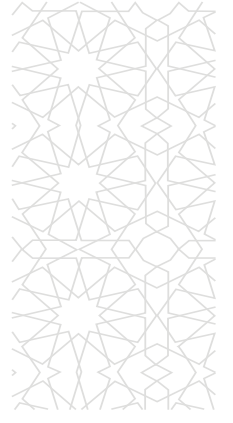
جدول شماره ۳: مختصات مضامین فرعی شناسایی شده مؤثر در سطح استقرار کلان شهر نسل نوین مصدر

ردیف	نام مضمون	منابع پشتیبان قابل استناد مضمون	تصاویر، شواهد و گزاره‌های پشتیبان
۱	نظام تصمیم‌گیری کلان	بصیرت، ۱۳۹۵: ۱۲۵ Reiche, 2010: 378-379 Cugurullo, 2018: 6-7 Jensen, 2014: 49	فدرال محور و تصمیم‌سازی واحد و متکی بر فرد (هفت رهبر شیخ‌نشین در کل کشور و شیخ‌نشین ابوظبی برای شهر مصدر)
۲	تمرکز عمیق بر انرژی (هم‌آوایی با اقلیم) به‌عنوان پیش‌ران اصلی توسعه شهر (نفت- آب- انرژی خورشیدی)	Omar, 2018: 1-2 بصیرت، ۱۳۹۵: ۱۱۲، ۱۱۹ کریمی، زندیه، گرجی، ۱۳۹۶: ۴۰۶ Reiche, 2010: 379	
۳	شهرنشینی و شهرسازی سریع و بزرگ‌مقیاس (در کل کشور امارات)	بصیرت، ۱۳۹۵: ۱۰۷-۱۰۸ بصیرت، ۱۳۹۷: ۲۱۷ Cugurullo, 2017: 66 5 Dempsey, 2014: 9 Jensen, 2014: 48-4	
۴	آبادسازی اراضی بکر و توسعه جزایر مصنوعی (در کل کشور امارات)	بصیرت، ۱۳۹۵: ۱۱۶-۱۱۷ بصیرت، ۱۳۹۷: ۲۳۸	
۵	شهرگرایی و شهرنشینی هم‌آوا با گفتمان توسعه پایدار و توسعه اقتصادی و محیط‌زیستی (مکان‌های دانش)	دهقانی، حقیقت نائینی، زبردست، ۱۴۰۱: ۱۱۲ بصیرت، ۱۳۹۵: ۱۱۹	



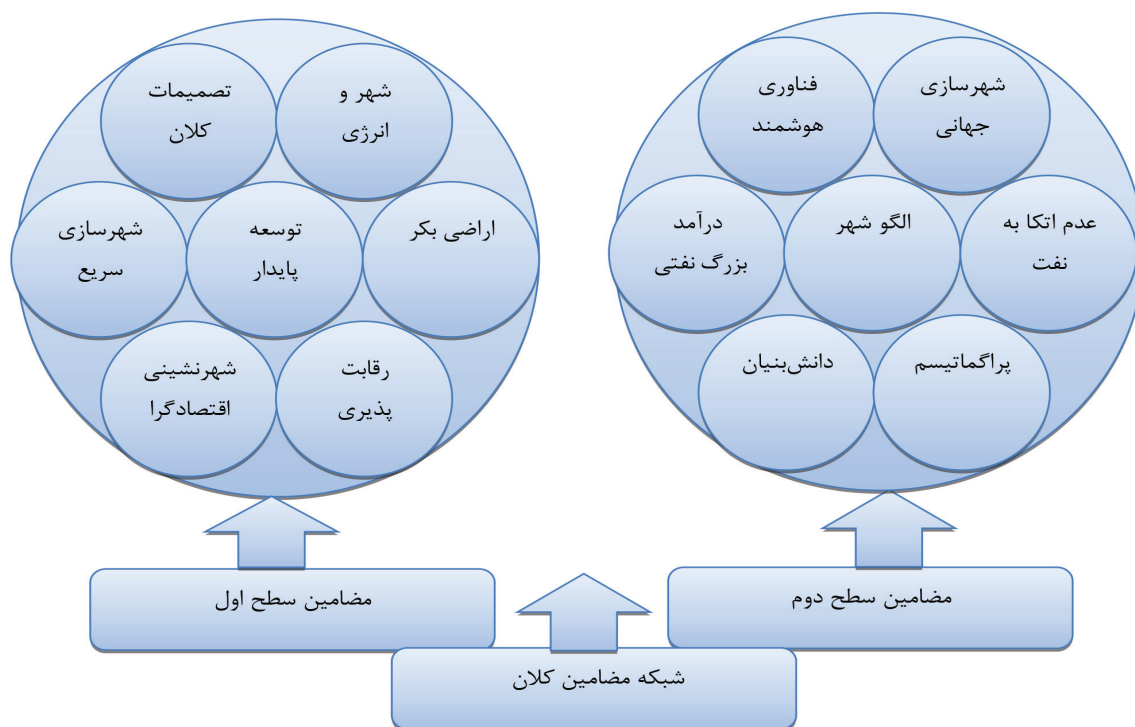
تصاویر، شواهد و گزاره‌های پشتیبان	منابع پشتیبان قابل استناد مضمون	نام مضمون	ردیف
	Omar, 2018: 2 بصیرت، ۱۳۹۵: ۱۰۸-۱۰۹ Reiche, 2010: 379 Cugurullo, 2021: 86	شهرگرایی و شهرنشینی اقتصادگرا، تجارت مبنا، سرمایه محور، تنوع اقتصاد شهری	۶
	بصیرت، ۱۳۹۵: ۱۰۸ Cugurullo, 2017: 67	شهرگرایی هم‌آوا با اقتصاد جهانی	۷
 39°C Air temperature West 35°C People 34°C	بصیرت، ۱۳۹۷: ۲۳۷	رقابت‌پذیری شهری و منطقه‌ای	۸
	بصیرت، ۱۳۹۵: ۱۰۷-۱۰۸ Omar, 2018: 12 Reiche, 2010: 380 Schuler, 2009: 243 Cugurullo, 2018: 6-7	شهرسازی مبتنی بر درآمدهای بزرگ نفتی (در کل کشور امارات)	۹
	بصیرت، ۱۳۹۵: ۱۱۹، ۱۲۵ کریمی، زندیه، گرجی، ۱۳۹۶: ۴۰۶ Crot, 2013: 2821	آینده‌اندیشی و رهایی از شهرسازی مبتنی بر درآمدهای نفتی (Petro- urbanism) و حرکت به سوی پایداری	۱۰

تصاویر، شواهد و گزاره‌های پشتیبان	منابع پشتیبان قابل استناد مضمون	نام مضمون	ردیف
	<p>Cugurullo, 2017: 66 کریمی، زندیه، گرجی، ۴۰۶:۱۳۹۶</p>	<p>معماری و شهرسازی دانش بنیان</p>	<p>۱۱</p>
	<p>Omar, 2018: 2 Cugurullo & Ponzini, 2019: 158</p>	<p>توسعه فناوری‌های هوشمند و پایدار</p>	<p>۱۲</p>
<p>اجرای سازی پروژه‌های بزرگ مقیاس بلند پروازانه و استمرار آن به کمک تعریف پروژه‌های کوچک در مرتبه دوم</p>	<p>Jensen, 2014: 49</p>	<p>پراگماتیسم و دوری از برنامه محوری وسیع</p>	<p>۱۳</p>
	<p>بصیرت، ۱۳۹۵: ۱۲۴- ۱۲۵ بصیرت، ۱۳۹۷: ۲۳۸ Omar, 2018: 12 Cugurullo & Ponzini, 2019: 159 Nader, 2009: 3957 Cugurullo, 2021: 76 Masdar, 2009: 6-8</p>	<p>ارائه «الگو شهرها» و شهرسازی مبتنی بر الگوی جهانی با اهدافی متعالی</p>	<p>۱۴</p>

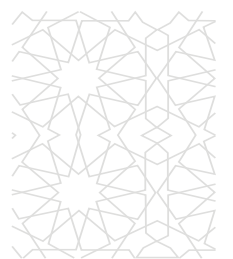


لازم به ذکر است که منظور از شواهد و گزاره‌های پشتیبان؛ نزدیک‌ترین و در دسترس‌ترین منابع علمی است که در مورد مضمون شناسایی شده اطلاع‌رسانی علمی نموده و استنادات علمی در مورد هر یک از مضامین را تقویت نموده و بر این مبنا مقصود از این استناددهی؛ تمرکز عمیق و یا تشریح با جزئیات زیاد هر یک از این مضامین نبوده چراکه خود نیازمند پژوهش‌هایی مستقل و جدیدتری است. ارکان کلان سازنده شهر مصدر شامل بر چهار محور اصلی و چهارده محور فرعی است. در محورهای اصلی؛ نخستین عامل به نحوه تصمیم‌گیری و تصمیم‌سازی در خصوص مدیریت فضای ۸۳/۶۰۰ کیلومترمربع این کشور بازمی‌گردد. از این نظر با توجه به ماهیت شیخ‌نشین اداره این کشور شامل شیخ‌نشین‌های ابوظبی، دبی، شارجه، عجمان، فجیره، راس‌الخیمه و ام‌القوین؛ تصمیمات فردی و شورایی به مراتب نافذتر از تشکیلات بوروکراتیک و وسیع در کشورهای وسیعی همانند ایران است. دومین محور اصلی مؤثر در این زمینه، موقعیت و

مقر قرارگیری کشور امارات و پیشینه تحولات سیاسی- اقتصادی و اجتماعی این کشور از جمله آب‌وهوای بیابانی و نیز ضریب بالای مهاجرپذیری در این کشور کوچک است. این مجموعه تحولات خود وابسته به سومین محور کلان یعنی محورهای عمده سیاست‌گذاری و حکمرانی سیاسی بازمی‌گردد که نیمه دوم قرن بیستم و از سال‌های ۱۹۸۰ میلادی به بعد تحولات بسیار چشمگیری در زمینه استقرار فعالیت و جمعیت در شهرهای بزرگ و مطرحی همانند ابوظبی و دبی به خود دیده است. محوری که خود بیانگر نحوه تأمین مالی این‌گونه از هزینه‌های زیربنایی و وسیع مقیاس است. این چهار محور؛ محورهای کلان جهت دهنده استقرار شهر مصدر نیز عملاً بوده که در چهارده محور فرعی قابلیت بیان موردی را دارند. این چهارده محور نقش «ساختاری» را مطابق با الگوی سه سطحی معرفی شناسایی مضامین ارکان استقرار شهر «مصدر» داشته و در دیاگرام زیر به صورت گرافیکی در یک نما قابلیت رؤیت دارند.



شکل شماره ۵: شبکه چهارده‌گانه مضامین کلان شناسایی شده شهر مصدر در یک نگاه

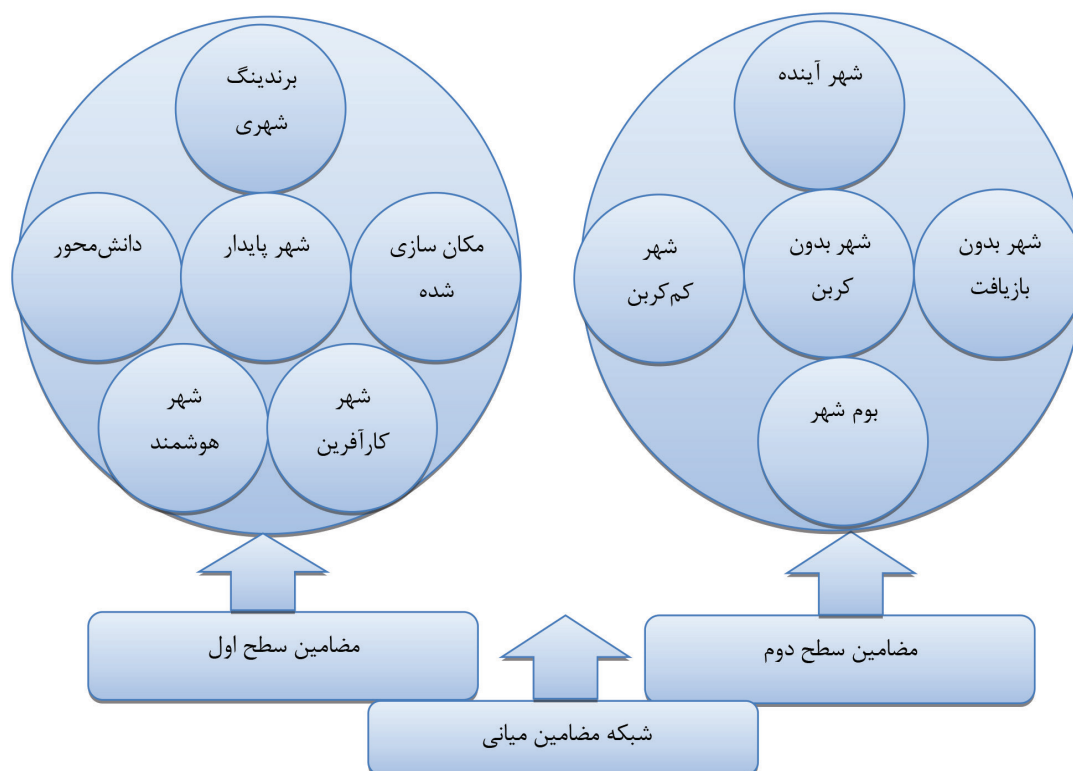


جدول شماره ۴: مختصات مضامین فرعی شناسایی شده مؤثر در سطح استقرار میانی شهر نسل نوین مصدر

ردیف	نام مضمون	منابع پشتیبان قابل استناد	ردیف	نام مضمون	منابع پشتیبان قابل استناد
۱	شهر پایدار	Reiche, 2010: 379	۷	شهر برندینگ شده (مدینه الاحتمالات)	بصیرت، ۱۳۹۷: ۲۳۷-۲۳۸
۲	شهر بدون کربن	Omar, 2018: 1 بصیرت، ۱۳۹۵: ۱۱۹، ۱۲۶ Reiche, 2010: 379 Schuler, 2009: 245	۸	شهر مکان سازی شده	بصیرت، ۱۳۹۷: ۲۳۷-۲۳۸
۳	شهر کم کربن	بصیرت، ۱۳۹۵: ۱۱۹، ۱۲۶ Zhao, Kong, Liu, 2011: 6923	۹	شهر دانش محور	بصیرت، ۱۳۹۵: ۱۲۰
۴	شهر بدون بازیافت	Abbasi et al, 2012 Ibrahim, 2016: 51	۱۰	بوم شهر (مدرن اقتصادگرا)	Cugurullo & Ponzini, 2019: 153 Cugurullo, 2017: 70 Ibrahim, 2016: 54-55 Cugurullo, 2013: 23 Grey, 2018: 1 Griffiths & Sovacool, 2020: 1
۵	شهر کار آفرین	بصیرت، ۱۳۹۷: ۲۳۷	۱۱	شهر آینده	بصیرت، ۱۳۹۵: ۱۲۵ Reiche, 2010: 379
۶	شهر هوشمند	Cugurullo & Ponzini, 2019: 149	۱۲	-	-

ارکان میانی سازنده شهر «مصدر» شامل بر چهار محور اصلی و یازده محور فرعی است. «جهت گیری های نظری استقرار شهر» اولین محور اصلی در این زمینه است که با مبانی نظری و اصول استقرار شهرهای جدید نسل نوین نیز تطابق دارد. به عبارت دیگر، جهت گیری عمده شهرهای جدید نسل نوین قبل از هر چیز برخاسته از پیشرفت های نظری دانش است که اهمیت ابعاد نظری استقرار شهرهای جدید نوین هزاره پیش رو را نشان می دهد. دومین محور اصلی شناسایی شده؛ «رویکردهای جهانی و نوین ساخت شهر» است که به ویژه با رویکردهای نوین و متأخر در علوم ساخت شهر از جمله پیشرفت های

علمی و نظری در سه رشته تخصصی شهرسازی، معماری و عمران آمیختگی بالایی دارد. ایده هایی همانند پایداری در شهر، هوشمندی در شهر و مصرف بهینه انرژی یا تولید کمتر کربن در این راستا قرار دارند. سومین محور نیز «الگوهای جهانی و نوین عملی ساخت شهر و برنامه ریزی شهری» است که بازتاب موردی رویکردهای جهانی یادشده در قالب مواردی همانند «شهر پایدار»، «بوم شهرها»، «شهرهای کم کربن» و نظایر آن مطرح می گردد و این سه محور اصلی تشکیل دهنده یازده محور فرعی در سطح میانی هستند که در دیگرام زیر به شکل گرافیکی قابل مشاهده است.



شکل شماره ۶: شبکه یازده گانه مضامین میانی شناسایی شده شهر مصدر در یک نگاه

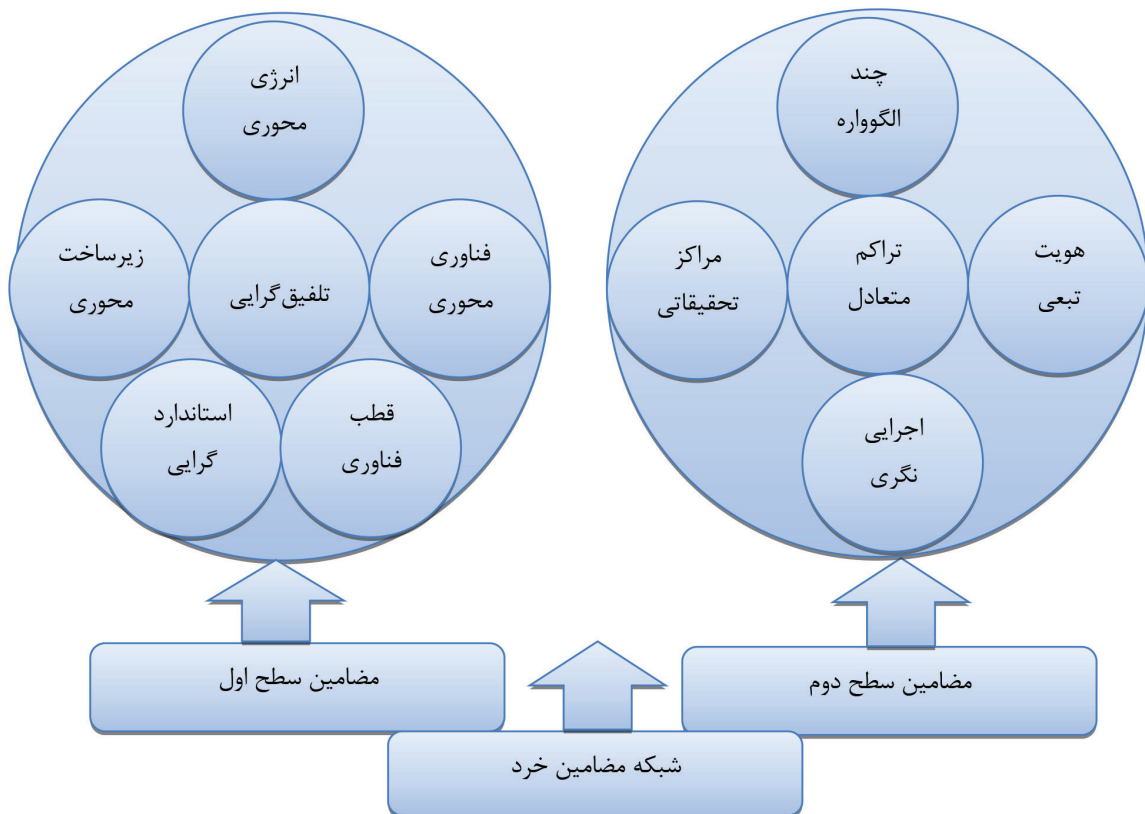
جدول شماره ۴: مختصات مضامین فرعی شناسایی شده مؤثر در سطح استقرار خرد شهر نسل نوین مصدر

ردیف	نام مضمون	منابع پشتیبان قابل استناد	ردیف	نام مضمون	منابع پشتیبان قابل استناد
۱	تراکم متعادل	بصیرت، ۱۳۹۵: ۱۰۸، ۱۲۰ بصیرت، ۱۳۹۷: ۲۳۸	۷	معماری و شهرسازی با استاندارد بالا	احمدیان، ۱۳۹۶: ۵۳ Zhu, Kung, Whiteford, Boswell-Ebersole, 2012: 1006 El Amrousi, 2017: 43
۲	شهرسازی اجرامحور	Zhao, Kong, Liu, 2011: 6923	۸	استقرار آزمایشگاه‌ها و قطب‌های فناوری	بصیرت، ۱۳۹۵: ۱۱۹ Reiche, 2010: 380 Baydoun, 2013: 8 Cugurullo, 2021: 73
۳	شهرسازی و معماری تلفیقی یا یکپارچه	قندهاری و مرتضایی، ۱۳۹۹: ۵ احمدیان، ۱۳۹۶: ۵۷ طبرسی و دادگراد، ۱۳۹۵: ۱۰۱ Schuler, 2009: 245 Ibrahim, 2016: 51-53 Hassan, Lee, Yoo, 2015: 10 El Amrousi, 2017: 43	۹	استقرار مراکز تحقیقاتی بین‌المللی	بصیرت، ۱۳۹۵: ۱۲۶ Omar, 2018: 3 Baydoun, 2013: 8 Cugurullo, 2021: 73
۴	معماری و شهرسازی زیرساخت محور	بصیرت، ۱۳۹۵: ۱۲۱ احمدیان، ۱۳۹۶: ۵۸ Zhao, Kong, Liu, 2011: 6923 Omar, 2018: 4-5, 8	۱۰	معماری و شهرسازی تک پارادایم و چند پارادایمی	بصیرت، ۱۳۹۵: ۱۱۹، ۱۲۶ Cugurullo & Ponzini, 2019: 149

ردیف	نام مضمون	منابع پشتیبان قابل استناد	ردیف	نام مضمون	منابع پشتیبان قابل استناد
۵	معماری و شهرسازی فناوری محور	احمدیان، ۱۳۹۶: ۵۸ Zhu, Kung, Whiteford, Boswell-Ebersole, 2012: 1006	۱۱	اولویت‌دهی فناوری بر عامل انسانی و هویت در ساخت شهر و تجربه محوری تجاری در ساخت و مدیریت شهر (نقد شهر)	Cugurullo & Ponzini, 2019: 158 Cugurullo, 2018: 7, 14 Cugurullo, 2015: 1 Cugurullo, 2013: 35 Cugurullo, 2021: 82 Jensen, 2014: 48-49
۶	معماری و شهرسازی انرژی محور	Zhao, Kong, Liu, 2011: 6923 Omar, 2018: 8 El Amrousi, 2017: 40 Madakam & Ramaswamy, 2016: 1	۱۲	-	-

یکدیگر، «چارچوب‌های مورد مبنای» همانند استقرار قطب‌های فناوری و «چارچوب‌های عملیاتی با جهت‌گیری‌های معین» همانند شکل‌گیری مراکز تحقیقاتی علمی هستند. براین اساس، یازده محور فرعی در سطح خرد شناسایی شده‌اند که در دیاگرام زیر به شکل گرافیکی قابل مشاهده است.

در آخرین لایه شناخت یعنی ارکان خرد، سه محور اصلی و یازده محور فرعی وجود دارد که همگی برگرفته از مضمون پراگماتیسمی بودن الگوی توسعه شهری در کشور امارات و شیخ‌نشین‌های هفت‌گانه آن هستند. در این سه محور اصلی مضامین شناسایی شده ناظر بر «چارچوب‌های اجرایی» مثل تلفیق‌گرایی ابعاد اجرایی شهرسازی و معماری با



شکل شماره ۷: شبکه یازده‌گانه مضامین خرد شناسایی شده شهر مصدر در یک نگاه

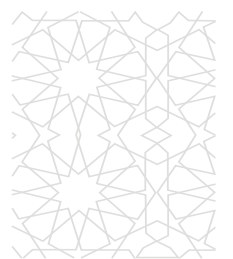
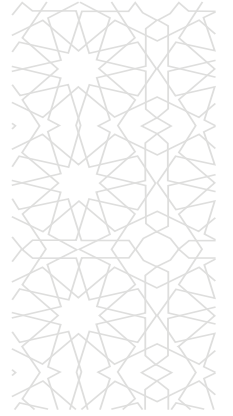
نتیجه‌گیری

همان‌طور که ایده پیشنهادی «ابنزر هاوارد» در قرن بیستم یک ایده نوآورانه شهرسازی تلقی می‌گردید در قرن کنونی بیست و یکم و قرن پیش رونیز بدون شک الگوها و مدل‌های نوین‌تری از شهرها و شهرنشینی بروز خواهند نمود که نمونه‌های قبلی آن تاکنون در طول تاریخ شهرنشینی و شهرسازی بشر مشاهده نشده است. شهر «مصدر» در امارات متحده عربی را می‌توان از این دسته از نوشهرها برشمرد که در ادبیات تخصصی برنامه‌ریزی شهری از آن با عنوان «شهرهای جدید نسل نوین» نام‌برده می‌شود. براین‌اساس، استقرار شهرهای جدید نسل نوین یکی از مهم‌ترین پل‌های بسترساز این شیوه نوین شهرسازی هزاره است که نمونه‌های آن در مقیاس‌های مختلفی در سرتاسر جهان و از جمله در منطقه خاورمیانه همانند امارات، عربستان و امارت متحده عربی و در شرق آسیا همانند کره جنوبی تاکنون احداث و به بهره‌برداری رسیده است. شهرهایی که به دلیل تفاوت ماهوی با شهرهای نسل اول نیازمند انجام پژوهش‌های نوین‌تری در این حوزه به‌منظور استقرار کامل بوده و علی‌رغم اهمیت این دسته از شهرهای نوپدید تاکنون مبانی نظری قدرتمند و ارزیابی‌های وسیعی از این دسته از شهرهای جدید برخلاف شهرهای نسل اول در ادبیات تخصصی شهرهای جدید تدوین نشده و هشدارها و تدابیر علمی لازم نیز در این خصوص به‌طور کامل اندیشیده نشده است. در خصوص شهر «مصدر» نیز عمده متون بیشتر شکل محتوایی داشته و کمتر خوانش‌های جامع‌نگر چندلایه‌ای از چیستی و چگونگی شهر صورت گرفته و در این زمینه نوعی خلأ وجود داشته که در این پژوهش بخش‌هایی از آن به کمک تحلیل محتوایی مضمون محور پُر شده است. تردیدی در این بحث وجود ندارد که در طیف شباهت‌ها

و تفاوت‌های استقرار شهر مصدر با نوع استقرار شهرهای جدید نسل نو در ایران کفه ترازو بر مقوله تفاوت‌ها می‌چرخد؛ با این حال رجوع و خوانش این شهر به‌ویژه از زوایای نگاه‌های متفاوت می‌تواند بازهم سودمند باشد؛ چراکه زمینه فهم نظری و فهم الگوهای استقرار شهرهای نسل نوین را به‌مراتب شفاف‌تر می‌نماید. براین‌اساس، الگوی خوانش شهر مصدر در این پژوهش بر مبنای یک الگوی خوانش سه سطحی و مضمون محور است که به تفکیک سه لایه کلان، لایه میانی و لایه خُرد شکل گرفته و در مجموع در بردارنده ده «مضمون اصلی» و سی‌وشش «مضمون فرعی» به شکل یکپارچه است. نتایج متمرکز شده بر شهر مصدر و خوانش سه سطحی از این شهر نشان می‌دهد که استقرار این شهر وابسته به هر سه سطح کلان، میانی و خُرد بوده و این سه سطح دارای روابط متداخلی با یکدیگر بوده و این خوانش سه سطحی متقاطع با یکدیگر به شکل بسیار بهتری از قرائت‌های تک سطحی یا خوانش‌های محتوایی موردی می‌تواند دامنه شناخت از این شهرها را وسعت بخشد و به‌جای نگاه‌های جزءنگر با خود امکان تبیین‌های کل‌نگر را فراهم آورد. این سه سطح به ترتیب نمایانگر ابعاد سه‌گانه «ساختار»، «رویکرد» و «اجرا» در شهر مصدر است. همچنین این دید چندضلعی به چگونگی استقرار شهر نحوه مفصل‌بندی و استخوان‌بندی شهر را به شکل شفاف‌تری نمایش می‌دهد و می‌تواند مکملی برای اضلاع مختلف و مهم سازنده شهر همانند جایگاه انرژی‌های نوین و نحوه تولید و مصرف آن در بدنه شهر باشد. این مضامین متکثر در وهله اول و از زاویه «نگاه درونی» به شهر گویای پیچیدگی‌ها و چگونگی استقرار این نوشهر جدید نسل نوین عربی است و از زاویه «نگاه بیرونی» نشانگر ابعاد چندلایه‌ای شهرهای جدید

نسل نوین در هزاره جدید است. نگاهی به مضامین اصلی و فرعی شناسایی شده در شهر مصدر گویای آموزه‌های مهمی در این زمینه است. در سطح ساختار و مضامین اصلی، مشخصه‌هایی همانند اصول تصمیم‌گیری سیاسی، موقعیت‌های متحول شده کشوری و به‌ویژه الگوهای کلان تأمین مالی برای پیشبرد سیاست‌های کلان بزرگ‌مقیاس همراه با بلندپروازی، نافذ می‌باشند. در سطح ساختار و مضامین فرعی، مشخصه‌ها؛ نشان‌دهنده جهت‌گیری صحیح آینده نگارانه متناسب با ساختارهای کلان شهرنشینی کشور امارات همانند اتکا به درآمد نفتی در ساخت بزرگ‌مقیاس شهری، توسعه اراضی بکر و ساخت‌وساز سریع شهری توأم با رویکردهای معاصر پایداری و نیز برنامه‌ریزی و ساخت شهری هم‌زمان برای احداث نوشهرهایی همانند «مصدر» برای رهایی از این وابستگی درآمدی به طلای سیاه در قالب یک نوشهر یا یک بوم شهر بزرگ‌مقیاس نودهزارنفری در هزاره نوین است. موضوعی که به‌وضوح نشان‌دهنده سطح معینی از پیچیدگی‌ها به دلیل حضور مؤلفه‌های چند سطحی ذکر شده و یا مؤلفه‌هایی همانند شکل‌گیری «الگو شهر» در این سطح اصلی تصمیم‌گیری است. الگو شهرهایی که به‌ویژه وابسته به منابع درآمدی نفتی بالا در سرزمین‌های بکر بوده و عملاً این ویژگی‌ها از امکان تعمیم الگو به سایر نقاط جهان قویاً می‌کاهد. این پیچیدگی و تازگی در استقرار نوشهرها با مؤلفه‌های چند سطحی شناسایی شده در سطح میانی و اهمیت ابعاد رویکردهای نظری در استقرار نوشهرهایی همانند «مصدر» فزونی یافته به‌ویژه که در این لایه نیز مؤلفه‌های چندگانه‌ای شامل بریازده مضمون فرعی شامل انواع رویکردهای نوین همانند بوم شهرها، شهر کارآفرین، برندنینگ شهری و یا شهرهای بدون کربن با یکدیگر

وجود داشته که عملاً آمیزش‌ها آنها هم در یک شهر زمینه تضادهای گوناگونی را هم از منظر نظری و هم از منظر کاربردی و هم از منظر هویتی برای شهر مصدر فراهم می‌آورد. تبدیل شدن ایده شهر بدون کربن مصدر به شهر کم‌کربن مصدر به دلیل موج انتقادات و عدم برآورده سازی انتظارات نمونه‌ای از این تضادها در سطح میانی است. در همین راستا و در شهری همانند مصدر به دلیل حضور رویکردهای نظری همانند «برندنینگ شهری» شهر از یک «شهر عربی» به یک «شهر چندملیتی» سوق داده شده و عملاً امکان تضاد بین این رویکرد با رویکردهای مکان‌سازی برگرفته از آمیختگی سنت و مدرنیته فراهم هست. امر مهمی که نشان‌دهنده عدم امکان هم‌زمان اتخاذ چند رویکرد نظری نوین پایداری شهری در کنار است که عملاً نیازمند زمان بالاتری از زمان‌های کوتاه‌مدت برای تحقق‌پذیری و ملاحظات گسترده‌تر دانشی است. در مضامین فرعی از یک‌سو هماهنگی با مضامین میانی و مضامین کلان در مصادیقی همانند استقرار انستیتو علم و فناوری شهر با رویکرد میانی شهر فناوری و مضمون لزوم حضور قوی فناوری در شهر وجود داشته و درعین حال مضمون تلفیق‌گرایی و ترکیب عناصر دانش‌هایی همانند شهرسازی و معماری با یکدیگر همانند استفاده مجدد از مشرب‌های سنتی با برداشتی معاصر در کانسپت و فرم ساختمان و یا استفاده از پوششی‌های شبیه به خاک رس در نمای ساختمان‌های مهم شهر همراه با استفاده از الگوهای پارامتریک اصیل و نیز تورفتگی و بیرون‌زدگی ساختمان‌ها و فرم فشرده ساختمان‌ها با کوچه‌های باریک عملاً بر جذابیت استقرار شهر افزوده است. باین‌حال در این ضلع نیز کمبودهایی به دلیل غلبه فناوری بر جسم و جان شهر به‌جای برتری زندگی بر فناوری وجود داشته



و براین اساس شهر مصدر در خلق ارزش‌های اجتماعی و هویت شهری چشم‌انداز مناسبی تاکنون نداشته و عمده نقدهای بیرونی به این شهر در مقوله هویت جمعی سازگار با رویکردهای پایداری معاصر به کار گرفته شده در روح شهر است. هویتی که لازمه آن استقرار جمعیت و حضور یک زندگی شهری پرجنب‌وجوش و ورای جذب کنونی جمعیت اندک و یا جذب اندک جمعیت با یک دسته از فعالیت‌های محدود فناورانه خشک و بدون جان و روح و تحرک در شهر است. در این راستا، دستاورد این پژوهش برای پژوهشگران حوزه شهرهای جدید در ایران؛ تداوم تحقیقات در حوزه شهرهای جدید به‌ویژه شهرهای جدید نسل دوم در ایران است که با وجود تعدد مطالعات در حوزه شهرهای جدید نسل اول؛ پژوهش‌های اندکی در خصوص شهرهای نسل دوم و تجارب جهانی آن در داخل کشور صورت گرفته است. همچنین این پژوهش به نسبت سایر پژوهش‌های موردی صورت گرفته در خصوص شهر مصدر آن است که در این پژوهش از خوانش محتوایی رایج همانند دیگر مقالات موجود صرف‌نظر شده و در عوض شهر جدید مصدر از زاویه نگاه جدیدتر و با روش تحقیق کمتر شناخته‌شده‌ای موردبررسی و تجزیه‌وتحلیل قرارگرفته و مجموعه‌ای از مضامین اصلی و فرعی سازنده ارکان محوری شهر برای نخستین به شکلی جامع و در سه سطح کلان- میانی و خرد شناسایی گردیده است. به‌علاوه، دستاوردهای این پژوهش علاوه بر این شهر برای عموم شهرهای جدید نسل دوم کشور نیز قابل استفاده بوده و قویاً اهمیت جایگاه مضامین و ارکان سازنده شهر را در مقابل خوانش‌های محتوایی از شهرها را به عموم شهرسازان و مدیران اجرایی یادآوری می‌نماید. این یافته‌های مهم در مجموع نشان‌دهنده حضور یک دسته از ظرفیت‌ها و حسابگری‌های هوشمندانه در ظرفیت‌های پیش روی شهرهای نسل نوین در شهر مصدر

و دیگر نوشهرها است و این خوانش متکثر بیش‌ازپیش بایستی موردتوجه و دقت نقادان، نظریه‌پردازان، سیاست‌گذاران و متولیان شهری به‌منظور استقرار نوشهرهای نسل جدید در هزاره جدید باشد.

منابع

آیتی، حمید و محمد کمیلی (۱۳۹۰) تحلیلی بر شهرهای جدید به‌عنوان بخشی از مداخله دولت در شهرنشینی با تأکید بر دوره پس از انقلاب اسلامی، فصلنامه مطالعات شهر ایرانی اسلامی، ۲ (۶)، صص ۹۷-۱۰۶.

احمدیان، رضا (۱۳۹۶) «طرح‌ریزی شهرهای جدید ساحلی با تأکید بر پایداری محیطی» در ذاکر حقیقی، کیانوش، مجموعه کتاب شهرهای جدید، جلد سوم «رویکردهای نوین پایداری شهری در شهرهای جدید»، تهران، مرکز تحقیقات راه، مسکن و شهرسازی به سفارش شرکت مادر تخصصی عمران شهرهای جدید.

ارباب، پارسا و میثم بصیرت (۱۳۹۵) مطالعه تطبیقی ایجاد و توسعه نسل‌های اول و دوم شهرهای جدید: نمونه کره جنوبی، آمایش سرزمین، ۸ (۲)، صص ۲۷۹-۳۰۹.

اسکندری، حمید (۱۴۰۱) تحلیل عوامل مؤثر بر جذب جمعیت در شهرهای جدید، نمونه موردی: شهر جدید صدرا، برنامه‌ریزی منطقه‌ای، ۱ (۱)، صص ۱۳۱-۱۵۰.

اکبری، صادق (۱۴۰۱) «مقدمه» در مجموعه قوانین و مقررات شهرهای جدید ایران با اصلاحات و الحاقات بعدی، تهران، پدیدار اندیشه پارسین.

اکبری، صادق و کوروش عمویان (۱۴۰۱) مجموعه قوانین و مقررات شهرهای جدید ایران با اصلاحات و الحاقات بعدی، تهران، پدیدار اندیشه پارسین.

باتیسته، ژان و برنارد دزر (۱۳۸۲) شهر، ترجمه علی اشرفی، چاپ دوم، تهران، دانشگاه هنر.

باردن، لورنس (۱۳۷۵) تحلیل محتوا، ترجمه: ملیحه آشتیانی و محمد یمنی دوزی، تهران، دانشگاه شهید بهشتی.

بصیرت، میثم (۱۳۹۵) «فصل یازدهم: جزیره زیرا در آذربایجان»، در بصیرت، میثم، مجموعه کتاب شهرهای جدید، جلد دوم: تجارب جهانی نسل نوین شهرهای جدید، تهران، مرکز تحقیقات راه، مسکن و شهرسازی به سفارش شرکت مادر تخصصی عمران شهرهای جدید».

----- (۱۳۹۵) «فصل دوازدهم: جمع‌بندی و ارائه راهکاری اجرایی به‌منظور استفاده در شرایط ایران»، در بصیرت، میثم. مجموعه کتاب شهرهای جدید، جلد دوم: تجارب جهانی نسل نوین شهرهای جدید، تهران، مرکز تحقیقات راه، مسکن و شهرسازی به سفارش شرکت مادر تخصصی عمران شهرهای جدید.

----- (۱۳۹۵) «فصل ششم: تجربه امارات؛ از سریع‌ترین شهر جهان تا شهرهای بدون کربن در بیابان»، در بصیرت، میثم، مجموعه کتاب شهرهای جدید، جلد دوم: تجارب جهانی نسل نوین شهرهای جدید، تهران، مرکز تحقیقات راه، مسکن و شهرسازی به سفارش شرکت مادر تخصصی عمران شهرهای جدید.

----- (۱۳۹۵) مجموعه کتاب شهرهای جدید، جلد هشتم: نسل نخست شهرهای جدید ایران، تهران، مرکز تحقیقات راه، مسکن و شهرسازی به سفارش شرکت مادر تخصصی عمران شهرهای جدید.

----- (۱۳۹۷) «نسل دوم شهرهای جدید: به‌سوی دستور کاری نو در سیاست ملی توسعه شهری ایران»، در بصیرت، میثم. مجموعه کتاب شهرهای جدید، جلد هشتم، نسل نخست شهرهای جدید ایران، تهران، مرکز تحقیقات راه، مسکن و شهرسازی به سفارش شرکت مادر تخصصی عمران شهرهای جدید.

پیران، پرویز (۱۳۹۲) مبانی مفهومی و نظری سرمایه اجتماعی، تهران، علم.

دهقانی، مصطفی و غلامرضا حقیقت نائینی و اسفندیار زبردست (۱۴۰۱) گونه شناسی فضاهای دانش‌بنیان، مطالعات شهری، ۱۱ (۴۲)، صص ۱۰۳-۱۱۷.

رفیع زاده، ندا (۱۳۹۷) «نگرشی نو بر توسعه شهرهای جدید ایران با مروری بر تجربیات جهانی»، در بصیرت، میثم. مجموعه کتاب شهرهای جدید، جلد هشتم، نسل نخست شهرهای جدید ایران، تهران، مرکز تحقیقات راه، مسکن و شهرسازی به سفارش شرکت مادر تخصصی عمران شهرهای جدید.

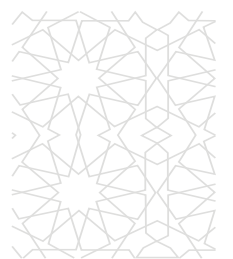
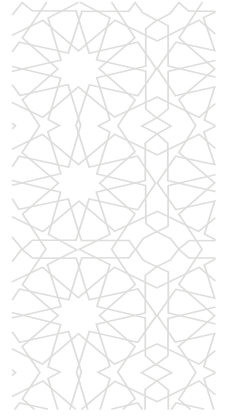
زیاری، کرامت الله (۱۳۹۴) برنامه‌ریزی شهرهای جدید، چاپ پانزدهم، تهران، سمت.

صحرائی نژاد، نسیم (۱۴۰۰) تجربه شکل‌گیری یک شهر سبز، باغ شهر هوشمند پوتراجایا، مالزی، فصلنامه انسان و محیط‌زیست، ۵۸، صص ۹۷-۱۱۳.

طبرسی، محمدعلی و رسول دادگری راد (۱۳۹۵) رهیافتی به‌سوی شهرسازی پایدار با پیوند معماری در شهرسازی اسلامی و شهرسازی مدرن (نمونه مطالعاتی شهر مصدر در امارات متحد عربی)، پژوهش‌های نوین علوم جغرافیایی، معماری و شهرسازی، ۱ (۲)، صص ۸۳-۱۰۲.

عابدی جعفری، حسن و محمد سعید تسلیمی و ابوالحسن فقیهی و محمد شیخ‌زاده (۱۳۹۰) تحلیل مضمون و شبکه مضامین: روشی ساده و کارآمد برای تبیین الگوهای موجود در داده‌های کیفی، اندیشه مدیریت راهبردی، ۵ (۲)، صص ۱۵۱-۱۹۸.

قندهاری، فرناز و گلناز مرتضایی (۱۳۹۹) تدوین مدل مفهومی انرژی‌کاری در حوزه شهرسازی مبتنی بر تجارب موفق جهانی، معماری شناسی، ۳ (۱۶)، صص ۱-۱۰.



Baydoun, M. (2013) Using innovation research to achieve sustainability in urban developments: the case of Masdar. *International Journal of Technology Management & Sustainable Development*, 12(1), 3-14.

Brister, W. (2017) *Sustainable Green Architecture*.

Creswell, J. W. (2014) *Research Design Qualitative, Quantitative, and Mixed Methods Approaches* (4th Ed), Thousand Oaks, CA: SAGE Publications.

Crot, L. (2013) Planning for sustainability in non-democratic polities: The case of Masdar City. *Urban Studies*, 50(13), 2809-2825.

Cugurullo, F. (2013) How to build a sandcastle: An analysis of the genesis and development of Masdar City. *Journal of Urban Technology*, 20(1), 23-37.

Cugurullo, F. (2015) Urban eco-modernisation and the policy context of new eco-city projects: Where Masdar City fails and why. *Urban Studies*, 53(11), 2417-2433.

Cugurullo, F. (2017) Speed kills: fast urbanism and endangered sustainability in the Masdar City project. In *Mega-Urbanization in the Global South* (pp. 78-92) Routledge.

Cugurullo, F. (2018) Exposing smart cities and eco-cities: Frankenstein urbanism and the sustainability challenges of the experimental city. *Environment and Planning A: Economy and Space*, 50(1), 73-92.

Cugurullo, F. (2021) *Frankenstein Urbanism: Eco, Smart and Autonomous Cities, Artificial Intelligence and the End of the City*. London, UK: Routledge.

Cugurullo, F., & Ponzini, D. (2019) The transnational smart city as urban eco-modernisation: The case of Masdar City in Abu Dhabi. In *Inside Smart Cities* (pp. 149-162) Routledge.

کریمی، شیما و مهدی زندیه و یوسف گرجی (۱۳۹۶) تدوین الگوی اصول پایداری معماری ایرانی مدرن، در راستای مقایسه معماری سنتی ایران با پنج شهر مدرن دنیا نمونه موردی شهرهای: ونکوور، کوپنهاگ، اسلو، کوریتیا و مصدر، مدیریت شهری، شماره ۴۷، صص ۳۹۹-۴۱۴.

مدنی پور، علی (۱۳۸۵) شهرنشینی خرد: شهرهای جدید، جایگزینی برای شهرهای بزرگ، مجموعه مقالات همایش بین‌المللی شهرهای جدید.

نصیری، اسماعیل (۱۳۹۳) برنامه‌ریزی شهرهای جدید، رویکردها، تحلیل کارکردی، راهبردهای عملیاتی، تهران، آبیژ.

نوندورف، کیمبرلی ای (۱۳۹۵) راهنمای تحلیل محتوا، مترجمان: حامد بخشی و وجهه جلائیان بخشنده، مشهد، جهاد دانشگاهی.

هراتی، سودابه و پروانه زیویار (۱۳۹۱) جایگاه شهرهای جدید در نظام شهری، تهران، جهاد دانشگاهی واحد شهید بهشتی.

Abbasi, T., Premalatha, M. and Abbasi, S.A. (2012) "Masdar City: a zero-carbon, zero-waste myth", *Current Science (Bangalore)*, Vol. 102 No. 1, p. 12.

Anderson, R. (2007) *Thematic content analysis (TCA): Descriptive presentation of qualitative data*. Retrieved from <http://rosemarieanderson.com/wp-content/uploads/2014/08/ThematicContentAnalysis.pdf>.

Attia, S. (2019) "Al Alamein New City, a Sustainability Battle to Win", in Attia, Sahar, Shafik, Zeinab, Ibrahim, Asmaa. *New Cities and Community Extensions in Egypt and the Middle East, Visions and Challenges*, Cham: Springer International Publishing AG.

Bailey, K., (1994) *Methods of Social Research*, Fourth Edition, New York: The Free Press.

- to Going Smart. *International Journal of Nonlinear Analysis and Applications*, 10(2), 141-152.
- Ibrahim, I. (2016) *Livable eco-architecture Masdar City, Arabian sustainable city. Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 216, 46-55.
- Jensen, B. B. (2016) *Masdar City: A critical retrospection. In Under construction: Logics of urbanism in the Gulf Region* (pp. 69-78) Routledge.
- Kherdeen, R. (2016) *Masdar City: Oriental city of the twenty-first century, Master thesis, New York University.*
- Madakam, S., & Ramaswamy, R. (2016) *Sustainable smart city: Masdar (UAE)(A city: Ecologically balanced) Indian Journal of Science and Technology*, 9(6), 5.
- Masdar Abu Dhabi Future Energy Company (2009) *Today's source for tomorrow's energy.*
- Masdar City (2009) *Welcome to Masdar City, www.masdarcity.ae*
- Merlin, Pierre (2000) *New Towns and European Spatial Development, Paris, http://www.newtowns.net/03-publications/colin-ward.html.*
- Mezher, Dawelbait, Tsai, Al-Hosany (2016) *Building Eco-Cities of the Future: The Example of Masdar City, Int. J. of Thermal & Environmental Engineering*, 12 (1): 1-8.
- Nader, S. (2009) *Paths to a low-carbon economy—The Masdar example. Energy Procedia*, 1(1), 3951-3958.
- Omar, W. F. (2018) *zero carbon city-masdar city critical ANALYSIS. BAU Journal-Health and Wellbeing*, 1(3), 1: 1-14.
- Dempsey, M. C. (2014) *Castles in the Sand: a city planner in Abu Dhabi. McFarland.*
- El Amrousi, M. (2017) *Masdar City: As an example of sustainable facades and building skins. International journal of structural and civil engineering research*, 6(1), 40-44.
- Electricity Journal (2009) in *Abu Dhabi's masdar project: Dazzling? Or just a mirage? Electricity Journal*, 22(5), 4-5.
- Godfray, H. C. J. (2014). *How can 9-10 billion people be fed sustainably and equitably by 2050. Is the planet full*, 104-120.
- Goldstone JA. (2010) *The new population bomb: The four Megatrends that will change the world. Foreign Affairs*. 31-43.
- Grey, F. A. (2018) *Masdar City as a Prototype for Eco-Cities. Digest of Middle East Studies*, 27(2), 261-277.
- Griffiths, S., & Sovacool, B. K. (2020) *Rethinking the future low-carbon city: Carbon neutrality, green design, and sustainability tensions in the making of Masdar City. Energy Research & Social Science*, 62, 101368.
- Hall, P., Tewdwr-Jones, M. (2020) *Urban and Regional Planning, Oxon: Routledge.*
- Hassan, A. M., Lee, H., & Yoo, U. (2015) *From medieval Cairo to modern Masdar City: lessons learned through a comparative study. Architectural Science Review*, 59 (1), 39-52.
- Henrie, G. (2015) *Masdar City and the politics of utopian eco-development in the United Arab Emirates. Senior thesis, Lewis & Clark College.*
- Hosseinian, H., Damghani, H., Damghani, L., Kouhi, E., & Kouhi, M. (2019) *Asia's Cities: The way*

Zhao, J. L., Kong, Y. W., & Liu, C. A. (2011) Dongtan vs. Masdar: a tale of two zero-carbon cities. *Advanced Materials Research*, 243, 6919-6924.

Zhu, D., Kung, M., Whiteford, B., & Boswell-Ebersole, A. (2012) Analysis of sustainable materials used in ecovillages: Review of progress in BedZED and Masdar city. *Journal of Wuhan University of Technology-Mater. Sci. Ed.*, 27, 1004-1007.

www.macrotrends.net/cities/22632/abu-dhabi/population, Retrieved 1 December 2023.

Associated Press, <https://www.fastcompany.com/90995444/the-uaes-green-city-is-a-cautionary-tale-its-hard-to-build-a-climate-haven-no-matter-how-much-oil-money-you-have>, Retrieved 30 January 2024.

Randeree, K., & Ahmed, N. (2019) The social imperative in sustainable urban development: the case of Masdar City in the United Arab Emirates. *Smart and sustainable built environment*, 8(2), 138-149.

Reiche, D. (2010) Renewable energy policies in the Gulf countries: A case study of the carbon-neutral "Masdar City" in Abu Dhabi. *Energy policy*, 38(1), 378-382.

Sankaran, V., Chopra, A. (2020) Creating Global Sustainable Smart Cities (A Case Study of Masdar City), *First International Conference on Advances in Physical Sciences and Materials*, doi: 10.1088/1742-6596/1706/1/012141

Schuler, M. (2009) Masdar city master plan: The design and engineering strategies. In *100 Per Cent Renewable* (pp. 269-276) Routledge.